

LIIKENNE- JA VIESTINTÄVALIOKUNNAN MIETINTÖ 17/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 19 päivänä syyskuuta 2009 lähettänyt liikenne- ja viestintävaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi (HE 145/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylijohdaja Juhani Tervala, projektipäällikkö Hannu Hautakangas, neuvotteleva virkamies Rita Linna ja neuvotteleva virkamies Mika Mäkilä, liikenne- ja viestintäministeriö
- budjettineuvos Esko Tainio, valtiovarainministeriö

- osastoesiupseeri Tuomo Repo, puolustusministeriö
- johtaja Matti Tupamäki, Ilmailuhallinto
- pääjohtaja Samuli Haapasalo, Ilmailulaitos
- pääjohtaja Petteri Taalas, Ilmatieteen laitos
- apulaisjohtaja Seppo Reimavuo, Kilpailuvirasto
- varatoimitusjohtaja Lasse Heinonen ja suunnittelupäällikkö Sverker Skogberg, Finnair Oyj
- sopimustoimitsija Hannu Moilanen, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL
- toiminnanjohtaja Kai Mönkkönen, Suomen Ilmailuliitto.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki Ilmailulaitoksen muuttamisesta osakeyhtiöksi.

Esityksen mukaan Ilmailulaitos muutettaisiin valtion kokonaan omistamaksi osakeyhtiöksi. Perustettavan osakeyhtiön tehtävänä olisi ilmailun edistämiseksi ylläpitää ja kehittää valtion lentoasemaverkostoa ja Suomen lennonvarmistusjärjestelmää siviili- ja sotilasilmailun tarpeita varten sekä tarjota lennonvarmistuspalveluja Suomen vastuulla olevassa ilmatilassa siten kuin niistä erikseen säädetään tai määrätään. Perustettava osakeyhtiö harjoittaisi liiketoimintaa toimialakohtaisen sääntelyn mukaisesti.

Valtioneuvosto oikeutettaisiin luovuttamaan Ilmailulaitoksen hallinnassa oleva omaisuus ja toiminta perustettavalle osakeyhtiölle, jonka toimialana olisivat lentoasemaliiketoiminta ja lentoasemiin liittyvät palvelut, lennonvarmistusliiketoiminta sekä muu lentoasemiin ja lentoliikenteeseen liittyvä liiketoiminta. Ilmailulaitoksen henkilöstö siirtyisi tai otettaisiin osakeyhtiön palvelukseen.

Esitys liittyy valtion vuoden 2010 talousarvioesitykseen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 2010 alusta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Esityksen taustalla on Euroopan komission loppuvuodesta 2007 antama ratkaisu niin sanotussa Tieliikelaitostapauksessa. Komission mukaan liikelaitoksen konkurssisuoja ja tuloverokäytäntö olivat yhteismarkkinoille soveltumattomia. Asian jatkovalmistelussa on päädytty siihen periaateratkaisuun, että valtion nykyistä liikelaitosmallia ei voida pitää yhteismarkkinoille soveltuvana toimintamuotona. Toimivilla markkinoilla avoimessa kilpailutilanteessa valtion liiketoimintaa tulisi harjoittaa pääsääntöisesti osakeyhtiömuodossa.

Julkiset palvelutehtävät. Perustettavan osakeyhtiön keskeisin tehtävä on huolehtia Suomen lentoasemaverkostosta ja lennonvarmistuspalvelujen saatavuudesta koko maassa. Valtiolla olisi perustettavaan osakeyhtiöön nähden strategisen omistuksen intressi. Lakiesityksen 1 §:n 4 momentin mukaan yhtiön julkisista palvelutehtävistä säädetään erikseen.

Yhteisön oikeuden voimassa oleva toimialasääntely kattaa merkittävän osan Ilmailulaitoksen toiminnasta. Lennonvarmistusta koskevat säännökset ovat suoraan velvoittavia yhteisön asetuksia. Ilmailulaitoksen aluevalvontatehtävistä säädetään aluevalvontalain (755/2000) 24 a §:ssä.

Lentoasemaliiketoimintaa koskevan lentoasemamaksudirektiivin täytäntöönpanoa varten annettaisiin lakiehdotus lentoasemaverkosta. Siinä turvattaisiin verkostoperiaatteen soveltaminen maakuntakenttien ylläpidossa. Laissa säädetäisiin yhtiön oikeudesta ja velvollisuudesta huolehtia Ilmailulaitoksen nykyisestä lentoasemaverkosta valtionyhtiönä. Verkostoperiaatteen yhtiöoikeudelliset kysymykset varmistettaisiin yhtiöjärjestyksen määräyksillä.

Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että maamme nykyinen lentoasemaverkosto säilyy, ja korostaa lentoliikenteen merkitystä osana valtakunnallista liikennejärjestelmää. Liiketaloudellisesti eniten kannattavien lentoasemien rinnalla on verkostoperiaatteen mahdollistavalla tavalla järkevää panostaa myös muuhun lentoasemaverkkoon palvelutasoa parantaen, jotta lentoliikenteen houkuttelevuutta ja siten verkoston kokonaiskannattavuutta voitaisiin edelleen parantaa. Kattavat ja toimivat kansalliset ja kansainväliset lentoyhteydet ovat kriittinen kilpailutekijä vientiin panostaville yrityksille ja matkailuelinkeinolle ja edesauttavat alueiden tasavertaisista kehittymistä. Huonosti kannattavan tai toimimattoman kentän sulkeminen kokonaan ei saa olla jatkossa pelkästään perustettavan yhtiön päätösvallassa.

Ilmailulaitoksen varautumiseen ja maanpuolustukseen liittyvät tehtävät otettaisiin vastavasti huomioon valmisteltavana olevassa ilmailulain uudistuksessa. Perustettavalle osakeyhtiölle asetettaisiin nykyistä vastaavat varautumista ja huoltovarmuutta koskevat velvoitteet ja rajoitukset. Esimerkiksi nykyiset aluevalvontatehtävät säilyisivät ennallaan. Siviili- ja sotilasilmailun hinnoitteluperiaatteet yhtenäistettäisiin perustettavaan yhtiöön kohdistuvan laintasoisen hinnoittelusääntelyn kautta, mikä osaltaan korostaisi yhtiön yhteiskunnallisia perustehtäviä ja velvoitteita omalla toimialallaan.

Valiokunta pitää tärkeänä, että perustettava yhtiö pystyy toteuttamaan nykyiset varautumiseen ja maanpuolustukseen liittyvät yhteiskunnalliset tehtävänsä kaikissa turvallisuustilanteissa. Erityisesti tulee huolehtia siitä, että julkisiksi luokitellut aluevalvonta-, valmius- ja pelastustehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuiksi myös tulevaisuudessa. Siviili- ja sotilasilmailun hinnoitteluperusteiden yhtenäistäminen tulee toteuttaa läpinäkyvästi ja yhtäläisesti. Vain puolustusministeriön hallinnonalan käyttämien erilispalvelujen hintatason kustannusvastaavuuteen ja kohtuulliseen tuottoon tulee kiinnittää huomiota.

Henkilöstövaikutukset. Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että jokainen yhtiöitettävien toimintojen henkilöstöön kuuluva siirtyy perustettavan osakeyhtiön työntekijäksi yhtiön perustamisesta lukien. Työsopimussuhteinen henkilöstö siirtyy ja virkasuhteinen henkilöstö otetaan työsuhteeseen yhtiöön. Määräaikainen virka- tai työsopimussuhteinen henkilöstö otetaan tai siirtyy määräaikansa osoittamaksi ajaksi yhtiön palvelukseen määräaikaiseen työsuhteeseen.

Ehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaan työntekijöihin ja palvelussuhteen ehtoihin sovelletaan, mitä laissa säädetään tai sen nojalla säädetään tai määrätään ja mitä yhtiötä sitovassa työehtosopimuksessa ja työsopimuksessa sovitaan. Tämän mukaisesti yksittäiset työsopimukset ovat siis voimassa sellaisina kuin ne on tehty ja työehtosopimukset ovat voimassa sopimuskauden loppuun. Esityksen 9 §:n 2 momenttiin sisältyy siirtymäsäännös virkaehtosopimuksen soveltamisesta työehtosopimuksena sopimuksen voima- saolokauden loppuun.

Virkasuhteinen henkilöstö otetaan osakeyhtiön palvelukseen työsuhteeseen (7 §:n 1 mom.). Virat lakkaavat ja niihin perustuvat virkasuhteet sekä määräaikaiset virkasuhteet päättyvät ilman irtisanomista (7 §:n 3 mom.). Virkojen lakkaaminen ja virkasuhteiden päättyminen ei esityksen mukaan edellytä suostumusta.

Asiantuntijakuulemisen mukaan osakeyhtiöihin siirtyvän henkilöstön eläketurva vastaa sitä nykyistä ansaittua eläketurvaa, joka henkilöllä valtiolla on eläkeiän, valtion peruseläkkeen suuruuden ja lisäeläkekarttuman suhteen. Perustet-

tava osakeyhtiö ottaa tämän mukaisen lisäeläkevastuuvakuutuksen.

Esityksen tarkoitus on, että yhtiöittäminen ei sinänsä vaikuta henkilöstön määrään tai mahdollisiin sopeuttamistoimiin. Henkilöstön asemaa koskevilla säännöksillä turvataan henkilöstön asema siinä laajuudessa kuin muutokset johtuvat työnantajan oikeudellisen muodon muuttamisesta.

Perustettavaan osakeyhtiöön sovelletaan yhteistoiminnasta yrityksissä annetun lain (334/2007) mukaisia yhteistoimintavelvoitteita. Lakia on sovellettu jo liikelaitosaikana Ilmailulaitoksessa, ja asiantuntijakuulemisen perusteella osakeyhtiön hallitukseen on tarkoitus nimetä henkilöstöä edustava jäsen sen vakiintuneen käytännön mukaisesti, jota liikelaitoksessa on sovellettu.

Valiokunta painottaa edellä esitettyjen henkilöstöä koskevien muutosperiaatteiden toteuttamista myös käytännössä. Valtion kokonaan omistaman yhtiön toiminnassa on tärkeää korostaa hyvän henkilöstöpolitiikan merkitystä, erityisesti nyt muutosvaiheessa. Osaava ja motivoitunut henkilöstö on yrityksen toiminnan kannalta kriittinen menestystekijä. Sen takia on tärkeätä, että muutosvaiheessa taataan työntekijöiden asema ja säilytetään hyvät neuvotteluyhteydet työnantajan ja työntekijöiden kesken.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella liikenne- ja viestintävaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

LiVM 17/2009 vp — HE 145/2009 vp

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Martti Korhonen /vas	Markku Pakkanen /kesk
vpj.	Saara Karhu /sd	Lyly Rajala /kok
jäs.	Mikko Alatalo /kesk	Tero Rönni /sd
	Marko Asell /sd	Pertti Salovaara /kesk (osittain)
	Leena Harkimo /kok	Janne Seurujärvi /kesk (osittain)
	Kalle Jokinen /kok	Ilkka Viljanen /kok
	Jyrki Kasvi /vihr	Anne-Mari Virolainen /kok
	Lauri Kähkönen /sd	vjäs. Lauri Oinonen /kesk (osittain)
	Mats Nylund /r	Sari Palm /kd (osittain).
	Pentti Oinonen /ps	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksen mukaan Ilmailulaitos muutettaisiin osakeyhtiöksi. Esityksessä Ilmailulaitoksen tehtävät on esitetty suppeammin kuin voimassa olevassa Ilmailulaitoksesta annetussa laissa. Ilmailulaitoksella on laaja yhteiskunnallinen palvelutehtävä. Sen keskeisin tehtävä on huolehtia Suomen lentoasemaverkosta ja lennonvarmistuspalvelujen saatavuudesta koko maassa. Erityisesti tulisi huolehtia siitä, että julkiseksi palvelutehtäväksi luokitellut aluevalvonta-, meripelastus-, valmius- ja pelastustehtävät tulevat asianmukaisesti hoidetuksi. Nykyisistä lentokentistä vain pieni osa on taloudellisesti kannattavia, ja nekin tarvitsevat sisäistä ristisubventointia. Jos haluamme aidosti pitää huolta olemassa olevan lentokenttätoimintamme turvaamisesta ja aluepoliittisesta tasapuolisuudes-

ta, ei yhtiöittäminen ole yhteiskunnallisesti tarkoituksenmukaista.

Valtio on omistajana velvollinen huolehtimaan myös henkilöstöstään, mutta lakiesityksessä ei henkilöstöä ole riittävästi huomioitu. Esitykseen olisi tullut kirjata, että työntekijät siirtyvät perustettavien osakeyhtiöiden palvelukseen vanhoina työntekijöinä entisiin palvelusuhteen ehdoin. Lisäksi eläkevastuulle on löydettävä erillinen rahoitus, jotta eläkevastuut eivät rasittaisi yhtiön taloutta.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallituksen esitys hylätään kokonaisuudessaan.

Helsingissä 20 päivänä lokakuuta 2009

Saara Karhu /sd
Marko Asell /sd
Lauri Kähkönen /sd
Tero Rönni /sd

Martti Korhonen /vas
Pentti Oinonen /ps
Sari Palm /kd